

Załącznik do Uchwały nr 100/2024
Zarządu Banku Spółdzielczego w Rzepinie
z dnia 20 września 2024r.



Bank Spółdzielczy w Rzepinie
Spółdzielcza Grupa Bankowa

STANDARDY
OCHRONY MAŁOLETNICH
W BANKU SPÓŁDZIELCZYM W RZEPINIE

RZEPIN, 2024

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
1.1 Cel dokumentu.....	3
1.2 Podstawowe pojęcia	3
1.3 Zakres Standardów.....	4
2. Niedozwolone zachowania	4
3. Zapewnienie bezpiecznych relacji z małoletnimi	5
3.1 Ogólne zasady przebywania małoletnich na terenie Banku	5
3.2 Podstawy zachowania wobec małoletnich	6
3.3 Przygotowanie personelu	7
3.4 Obowiązki kontrahentów.....	7
4. Zasady korzystania z należących do Banku urządzeń elektronicznych z dostępem do informacji oraz dedykowanych programów	8
5. Zasady ochrony danych osobowych małoletnich oraz ich wizerunku.....	8
5.1 Podstawowe zasady ochrony danych osobowych małoletnich.....	8
5.2 Ochrona wizerunku małoletniego	8
6. Zasady i tryb postępowania w przypadku podejrzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego.....	9
6.1 Prawa małoletniego.....	9
6.2 Zgłoszenie przypadku podejrzenia niedozwolonego zachowania wobec małoletniego.....	9
7. Zasady i sposób udostępniania Standardów	10

1. Wprowadzenie

1.1 Cel dokumentu

Celem niniejszego dokumentu, tj. Standardów ochrony małoletnich w Banku Spółdzielczego w Rzepinie (dalej również: „standardy”) jest spełnienie wymogów określonych w Ustawie z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (dalej również: „ustawa”) tj. określenie zasad i procedur ochrony małoletnich, w celu zapewnienia poszanowania ich praw, godności, prywatności i potrzeb, w sposób dla nich bezpieczny i komfortowy, wolny od zagrożeń i nieodpowiednich zachowań, w szczególności od jakichkolwiek form przemocy i dyskryminacji.

1.2 Podstawowe pojęcia

Przez użyte w niniejszym dokumencie określenia rozumie się:

- 1) **małoletni** – osoba, która nie ukończyła 18. roku życia;
- 2) **Bank** – Bank Spółdzielczy w Rzepinie;
- 3) **niedozwolone zachowanie** – zachowanie wobec małoletniego naruszające lub mogące naruszyć jego prawa, godność, prywatność i potrzeby, krzywdzące go lub mogące powodować krzywdę, o których mowa w Rozdziale 2. Standardów;
- 4) **oddziały Banku** – jednostki organizacyjne Banku;
- 5) **ośrodki wypoczynkowe** – ośrodki wypoczynkowe i pokoje gościnne do dyspozycji uprawnionych pracowników Banku i innych uprawnionych osób;
- 6) **opiekun** – pełnoletnia osoba uprawniona do opieki nad małoletnim i jego reprezentacji, przedstawiciela ustawowego małoletniego: rodzica, rodzica zastępczego, opiekuna tymczasowego;
- 7) **personel** – pracownicy oraz wykonawcy;
- 8) **pracownik** – osoba fizyczna zatrudniona przez Bank na podstawie stosunku pracy, która będzie bezpośrednio wykonywała czynności z udziałem małoletnich;
- 9) **wydarzenie** – wydarzenie organizowane lub współorganizowane przez Bank w tym online;
- 10) **wykonawca** – osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej albo działająca poza prowadzoną działalnością gospodarczą, a także osobę fizyczną prowadzącą jednoosobową działalność gospodarczą – która na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z Bankiem będzie, wyłącznie bezpośrednio (osobiście), wykonywała czynności z udziałem małoletnich, w ramach realizacji tej umowy;

- 11) **zdarzenie** – sytuacja, gdy doszło do niedozwolonego zachowania wobec małoletniego lub gdy zachodzi podejrzenie niedozwolonego zachowania wobec małoletniego.

1.3 Zakres Standardów

Standardy dotyczą w szczególności następujących obszarów działalności Banku:

- 1) edukacyjnej i wystawienniczej,
- 2) promocyjnej,
- 3) komunikacyjnej.

Standardy dotyczą małoletnich oraz ich opiekunów przebywających na terenie Banku obejmującym:

- 1) Centralę Banku,
- 2) oddziały,
- 3) filie,
- 4) ośrodki wypoczynkowe,
- 5) inne miejsca, gdzie odbywają się Wydarzenia Banku,

a także małoletnich i ich opiekunów biorących udział w Wydarzeniach.

Standardy podlegają ocenie co najmniej raz na dwa lata lub w miarę konieczności pod kątem ich zgodności z prawem i regulacjami obowiązującymi w Banku oraz zgodnie z potrzebami wynikającymi z realizowanej działalności Banku i na podstawie opinii personelu. Przeprowadzenie oceny i wprowadzanie zmian Standardów koordynuje komórka ds. zgodności.

Każda z jednostek organizacyjnych Banku, w przypadku realizacji zadań zakładających kontakt z małoletnimi, ma obowiązek stosować Standardy.

2. Niedozwolone zachowania

W relacjach z małoletnimi niedozwolone jest w szczególności:

- 1) posługiwanie się wulgarnymi lub obraźliwymi słowami, obrazami czy gestami, straszenie, grożenie;
- 2) składanie niestosownych propozycji, w tym związanych ze sferą seksualną;
- 3) naruszanie nietykalności cielesnej;
- 4) zawstydzanie, upokarzanie, obrażanie, lekceważenie;
- 5) dotykanie w sposób, który może być odebrany przez małoletniego lub otoczenie jako nieprzyzwoity lub niestosowny, jak łaskotanie, siłowanie się, dotykanie ud, piersi,

pośladków, okolic intymnych, jak również zwracanie uwagi na miejsca intymne poprzez patrzenie na nie, mówienie o nich (komentarze wprost i nie wprost, żarty, gesty);

- 6) nawiązywanie relacji o charakterze prywatnym bez zgody opiekuna;
- 7) nawiązywanie relacji seksualnych;
- 8) nadużywanie władzy i siły, stosowanie jakiejkolwiek formy agresji czy przemocy zarówno psychicznej, jak i fizycznej (np. uderzanie, szturchanie, popychanie, napieranie, szarpanie);
- 9) narażanie na bycie świadkiem przemocy wobec innych, gdy można było tego uniknąć;
- 10) proponowanie lub promowanie wyrobów alkoholowych, wyrobów tytoniowych, e-papierosów czy urządzeń i przedmiotów o tej samej lub zbliżonej funkcji lub działaniu, narkotyków oraz innych środków odurzających czy substancji nielegalnych, jak również używanie ich w obecności małoletnich;
- 11) udostępnianie lub promowanie nieodpowiednich treści – zwłaszcza o charakterze erotycznym lub pornograficznym, wulgarnych, zawierających przemoc fizyczną lub psychiczną, nawołujących do samookaleceń, samobójstw, zachowań szkodliwych dla zdrowia, zawierających i obrazujących przemoc fizyczną i psychiczną, dostępnych bez żadnego ostrzeżenia;
- 12) przyjmowanie pieniędzy czy prezentów od małoletnich lub ich opiekunów, czerpanie innych korzyści finansowych;
- 13) krzywdzenie w jakiejkolwiek formie, przy czym przez krzywdzenie małoletniego należy rozumieć popełnienie czynu zabronionego lub czynu karalnego na szkodę małoletniego lub zagrożenie jego dobra, w tym zaniechanie.

3. Zapewnienie bezpiecznych relacji z małoletnimi

3.1 Ogólne zasady przebywania małoletnich na terenie Banku

- 1) Małoletni może przebywać na terenie Banku wyłącznie pod opieką opiekuna, który odpowiada za jego zachowanie oraz za szkody przez niego wyrządzone, z zastrzeżeniem, że powyższy obowiązek dotyczy małoletnich w wieku do lat 13 przebywających w Centrali i placówkach Banku, ośrodkach wypoczynkowych oraz pokojach gościnnych.
- 2) Personel ośrodków wypoczynkowych oraz pokojów gościnnych Banku każdorazowo przeprowadza identyfikację małoletniego oraz ustala jego relację z osobą pełnoletnią, z którą przebywać on będzie w ośrodkach wypoczynkowych Banku lub w pokojach gościnnych Banku. W przypadku, gdy osobą towarzyszącą małoletniemu nie jest jego rodzic lub inny opiekun prawny, istnieje możliwość przedłożenia upoważnienia do opieki nad małoletnim według wzoru stanowiącego Załącznik nr 1 do Standardów.

3.2 Podstawy zachowania wobec małoletnich

- 1) Małoletnich należy traktować z szacunkiem i cierpliwością.
- 2) Personel jest zobowiązany do działania w sposób otwarty, przejrzysty dla innych i uzasadniony, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji zachowania.
- 3) Personel ośrodków wypoczynkowych obowiązany jest do dokonania oceny charakteru relacji osoby małoletniej oraz towarzyszącego jej opiekuna pod kątem możliwych nadużyć.
- 4) Personel musi uwzględniać w kontaktach z małoletnimi, w sposobie pracy z nimi i reagowaniu na ich zachowania, możliwości psychofizyczne małoletniego i dostosować poziom komunikacji do potrzeb małoletnich z niepełnosprawnościami.
- 5) Każdy kontakt personelu z małoletnimi odbywa się w ramach jego obowiązków lub zadań oraz wyłącznie w godzinach pracy.
- 6) Z zastrzeżeniem pkt 7), fizyczny kontakt personelu z małoletnim jest dopuszczalny tylko wówczas, gdy:
 - a. jest niezbędny, jak w przypadku koniecznych czynności fizjologicznych, higienicznych, pielęgnacyjnych itp.;
 - b. jest dostosowany do wieku i płci małoletniego i zgodny z jego potrzebami w danej sytuacji;
 - c. odbywa się za zgodą opiekuna lub małoletniego, przy czym w przypadku małoletniego z niepełnosprawnością dotyk powinien poprzedzić jego opis (np. gdy chodzi o poprawienie pozycji dziecka na wózku);
 - d. odbywa się w obecności lub przy udziale innej osoby z personelu, a jeśli to nie jest możliwe – po uprzednim powiadomieniu o takiej sytuacji innej osoby z personelu.
- 7) W sytuacjach kryzysowych (np. medycznych, wymagających ewakuacji, zagrażających zdrowiu lub życiu) kontakt personelu z małoletnim jest dopuszczalny z pominięciem pkt 6) lit. b-d, przy czym kontakt fizyczny nie może wykraczać poza niezbędny do udzielenia pomocy.
- 8) W przypadku, gdy ktokolwiek z personelu jest świadkiem niedozwolonego zachowania lub przyjmie zgłoszenie dotyczące niedozwolonego zachowania między małoletnimi, ma obowiązek zareagować adekwatnie do sytuacji, z zachowaniem bezpieczeństwa innych małoletnich, w celu zapobieżenia eskalacji niedozwolonych zachowań, a także niezwłocznie poinformować o niedozwolonym zachowaniu opiekuna/opiekunów małoletniego, którego ono dotyczy.

3.3 Przygotowanie personelu

- 1) Cały personel ma obowiązek przestrzegać Standardów.
- 2) Każda osoba z personelu przed pierwszym kontaktem z małoletnimi jest zobowiązana do przedstawienia Bankowi zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego albo odpowiednio innych rejestrów oraz oświadczenia, o których mowa w art. 21 ustawy, a następnie jest sprawdzana przez Bank pod kątem figurowania w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.
- 3) W przypadku uzyskania przez Bank informacji od organów państwowych, że wobec kogokolwiek z personelu zostało wszczęte postępowanie karne o przestępstwo wymienione w art. 21 ustawy, bezzwłocznie zostaje on odsunięty od kontaktów z małoletnimi.
- 4) Bank organizuje, stosownie do potrzeb, szkolenia dla pracowników dopuszczonych do pracy z małoletnimi. Animatorzy przechodzą tego typu szkolenie wstępne po zawarciu umowy z Bankiem.
- 5) Przed pierwszym kontaktem z małoletnimi każda osoba z personelu otrzymuje informację o Standardach ze wskazaniem miejsca, gdzie się znajdują, oraz podpisuje oświadczenie potwierdzające zapoznanie się ze Standardami oraz ich akceptację i zobowiązanie do ich przestrzegania. W przypadku pracowników oświadczenia są odbierane przez ich bezpośrednich przełożonych i przekazywane do komórki kadr, w przypadku wykonawców są odbierane przez pracownika wyznaczonego w umowie zawartej z Bankiem. Następnie są dołączane do akt sprawy dotyczącej Standardów ochrony małoletnich w współpracy z danym wykonawcą. Wzór oświadczenia stanowi Załącznik nr 2 do Standardów.
- 6) Każda osoba z personelu na bieżąco zgłasza w formie pisemnej lub e-mailowej potrzebę aktualizacji Standardów. Pracownik adresuje zgłoszenie do komórki ds. zgodności, wykonawca do pracownika wyznaczonego w umowie zawartej z Bankiem.
- 7) Za przygotowanie personelu do pracy z małoletnimi zgodnie z pkt 2) – 5) odpowiada komórka kadr.

3.4 Obowiązki kontrahentów

Umowy zawierane przez Bank z kontrahentami powinny zawierać stosowne postanowienia, które uwzględniają oświadczenia kontrahentów potwierdzające zrealizowanie przez nich odpowiednich obowiązków wynikających z ustawy.

4. Zasady korzystania z należących do Banku urządzeń elektronicznych z dostępem do informacji oraz dedykowanych programów

- 1) Bank zapewnia dostęp do Internetu dla małoletnich wyłącznie w celach informacyjnych i edukacyjnych, z zastrzeżeniem, że małoletni w wieku poniżej lat 13 może korzystać z dedykowanych programów tylko pod nadzorem opiekuna.
- 2) Warunkiem skorzystania z dostępu do Internetu lub dedykowanego programu jest przestrzeganie postanowień dedykowanej regulacji.
- 3) Infrastruktura sieciowa w Banku posiada blokowanie dostępu do mediów i portali społecznościowych oraz stron z nieodpowiednimi treściami.
- 4) W ośrodkach wypoczynkowych hasło do Wi-Fi wydawane jest wyłącznie osobom pełnoletnim.
- 5) Ruch sieciowy jest monitorowany.

5. Zasady ochrony danych osobowych małoletnich oraz ich wizerunku

5.1 Podstawowe zasady ochrony danych osobowych małoletnich

- 1) Dane osobowe małoletniego to informacje umożliwiające identyfikację małoletniego.
- 2) Dane osobowe małoletniego podlegają ochronie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
- 3) Nikt z personelu nie może ujawniać danych osobowych małoletniego wobec osób nieuprawnionych.
- 4) Teren Banku jest objęty systemem monitoringu i rejestracji obrazu.

5.2 Ochrona wizerunku małoletniego

- 1) Niedozwolone jest utrwalenie wizerunku małoletniego w jakiegokolwiek formie (w szczególności filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) bez pisemnej zgody opiekuna i ustnej zgody małoletniego.
- 2) W sytuacji, gdy małoletni lub jego opiekun nie wyrazili zgody na utrwalenie wizerunku, to należy wcześniej z nimi ustalić pisemnie sposób, w jaki osoba rejestrująca będzie mogła zidentyfikować małoletniego, aby nie utrwaląc jego wizerunku na zdjęciach/nagraniach indywidualnych i grupowych.
- 3) Personel ma obowiązek bezzwłocznego poinformowania opiekuna oraz małoletniego o celu utrwalenia wizerunku.
- 4) Pkt 1)-3) nie dotyczą utrwalania wizerunku w systemie monitoringu, którym objęty jest teren Banku.

- 5) Należy unikać podpisywania zdjęć/nagrań informacjami identyfikującymi małoletniego z imienia i nazwiska, a jeśli zachodzi taka konieczność, można użyć tylko imienia.
- 6) Zdjęcia/nagrania małoletniego powinny koncentrować się na czynnościach wykonywanych przez niego i w miarę możliwości przedstawiać małoletniego w grupie, a nie pojedynczo.
- 7) W celu utrwalenia wizerunku małoletniego przez pracownika należy wykorzystywać wyłącznie służbowe urządzenia rejestrujące (np. telefony komórkowe, aparaty fotograficzne, kamery), a nie prywatne.
- 8) Wszelkie nośniki zawierające zdjęcia/nagrania z udziałem małoletniego są przechowywane w zamykanych na klucz pojemnikach/pomieszczeniach, do których dostęp mają wyłącznie osoby uprawnione.
- 9) Dane na nośnikach zawierających zdjęcia/nagrania z udziałem małoletniego są przechowywane i niszczone zgodnie z właściwymi przepisami, w tym ustalonymi okresami retencji danych osobowych

6. Zasady i tryb postępowania w przypadku podejrzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

6.1 Prawa małoletniego

- 1) Małoletni ma prawo do uzyskania jasnej i zrozumiałej dla niego informacji, w jaki sposób i do kogo skierować zgłoszenie w przypadku zdarzenia.
- 2) Małoletni ma prawo oczekiwać odpowiedniej reakcji na zgłoszenie w sprawie zdarzenia oraz uzyskać adekwatną pomoc

6.2 Zgłoszenie przypadku podejrzenia niedozwolonego zachowania wobec małoletniego

- 1) Niezwłocznie po ujawnieniu zdarzenia osoba z personelu, która była świadkiem zdarzenia lub przyjęła zgłoszenie w tej sprawie, sporządza notatkę według wzoru stanowiącego Załącznik nr 3 do Standardów. Pracownik adresuje notatkę do komórki ds. zgodności, a wykonawca do pracownika wyznaczonego w umowie zawartej z Bankiem do kontaktu ze strony Banku.
- 2) Notatka sporządzana jest w formie pisemnej lub elektronicznej z kwalifikowanym podpisem elektronicznym i bezzwłocznie przekazywana bezpośrednio do adresatów lub wysyłana pocztą tradycyjną lub pocztą elektroniczną (skan lub wersja z podpisami elektronicznymi).

- 3) Po otrzymaniu notatki komórka ds. zgodności podejmuje działania wyjaśniające, w szczególności jest zobowiązany do bezzwłocznego przeprowadzenia rozmowy z:
 - a. opiekunem;
 - b. innymi osobami mającymi/mogącymi mieć wiedzę o zdarzeniu oraz innych okolicznościach mających/mogących mieć związek ze zdarzeniem,w celu ustalenia przebiegu zdarzenia.
- 4) Rozmowa jest przeprowadzana w godzinach pracy Banku i na terenie Banku. Dopuszcza się przeprowadzenie rozmowy za pomocą środków porozumiewania się na odległość.
- 5) Opiekun małoletniego, którego zgłoszenie dotyczy, jest informowany o:
 - a. dokonanych ustaleniach;
 - b. możliwości/konieczności skorzystania ze specjalistycznego wsparcia;
 - c. możliwości/konieczności zgłoszenia zdarzenia do odpowiednich instytucji / służb uprawnionych do interwencji, w formie pisemnej lub e-mailowej – na adres podany przez opiekuna w notatce, o której mowa w pkt 1).
- 6) W przypadku, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa wobec małoletniego, Zarząd Banku lub Rada Nadzorcza (jeżeli podejrzenie dotyczy członka Zarządu) podejmuje działania w celu zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa właściwej miejscowo policji lub prokuratury oraz w celu zawiadomienia sądu opiekuńczego.
- 7) W przypadku, gdy zdarzenie dotyczy osoby z personelu, do czasu wyjaśnienia sytuacji zostaje ona odsunięta od kontaktów z małoletnimi. Po wyjaśnieniu sprawy, jeśli zostało stwierdzone naruszenie dobra małoletniego, podejmowane są odpowiednie działania.
- 8) Wszyscy uczestnicy powyższych etapów są zobowiązani do zachowania informacji dotyczących zdarzenia w tajemnicy, z wyjątkiem konieczności przekazania informacji instytucjom / służbom uprawnionym do interwencji.
- 9) Cała dokumentacja dotycząca zdarzenia jest przechowywana w komórce ds. zgodności, gdzie powstała, i archiwizowana zgodnie z zasadami przyjętymi w Banku.

7. Zasady i sposób udostępniania Standardów

Standardy znajdują się w dostępnym i widocznym miejscu w szczególności w:

- 1) Centrali Banku
- 2) oddziałach, filiach
- 3) ośrodkach wypoczynkowych,

4) w miejscach, gdzie odbywają się Wydarzenia Banku

a także są opublikowane w szczególności na stronie internetowej Banku w wersji pełnej oraz skróconej przeznaczonej dla małoletnich, która stanowi Załącznik nr 4 do Standardów.

Wzór

Upoważnienie do opieki nad małoletnim

Ja zamieszkały/a
legitymujący/a się dowodem osobistym (seria i numer) PESEL
..... oraz zamieszkały/a
..... legitymujący/a się dowodem osobistym (seria i numer)
PESEL będąc rodzicami / opiekunami prawnymi, posiadając prawo do
opieki nad..... o numerze PESEL,
zamieszkałego/lą..... upoważniam Pana/Panią
zamieszkałego/lą legitymującego/ą się
dowodem osobistym (seria i numer) do sprawowania opieki,
prowadzenia spraw bieżących oraz nagłych związanych z opieką nad wyżej wymienionym
dzieckiem w trakcie pobytu w w terminie
Jednocześnie oświadczam, że pomiędzy osobą upoważnioną do sprawowania opieki a moim
dzieckiem występuje stopień pokrewieństwa:

/podpis/

Wzór

Oświadczenie

Ja, PESEL, oświadczam, że zapoznałem się ze „Standardami ochrony małoletnich w Banku Spółdzielczym w Rzepinie”, akceptuję je i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

.....
data i czytelny podpis osoby składającej oświadczenie

NOTATKA

W SPRAWIE ZDARZENIA DOTYCZĄCEGO NIEDOZWOLONEGO ZACHOWANIA LUB PODEJRZENIA NIEDOZWOLONEGO ZACHOWANIA WOBEC MAŁOLETNIEGO

Od:
(imię i nazwisko, stanowisko osoby, która przyjęła zgłoszenie)

Do:
(imię i nazwisko, stanowisko).

Zgłoszenie w sprawie zdarzenia:

Data:

1. Data i godzina przyjęcia zgłoszenia oraz dane kontaktowe osoby, która dokonała zgłoszenia:
2. Czas i miejsce zdarzenia:
3. Imię i nazwisko i dane kontaktowe opiekuna/opiekunów małoletniego, którego zdarzenie dotyczy:
4. Świadczenie zdarzenia:
5. Opis zdarzenia:
6. Opis podjętych przez personel działań wraz z imieniem i nazwiskiem osoby/osób, które działania podjęły:

.....

Czytelny podpis osoby, która sporządziła notatkę.

Standardy ochrony małoletnich w Banku Spółdzielczym w Rzepinie

Wersja skrócona przeznaczona dla małoletnich

Zawsze, gdy jesteś w Banku Spółdzielczym w Rzepinie lub uczestniczysz w wydarzeniu organizowanym przez Bank Spółdzielczy w Rzepinie, bez względu na to, ile masz lat, zależy nam na tym, abyś czuł się tutaj komfortowo i bezpiecznie.

Jeśli jesteś pewna/pewny lub tylko masz wrażenie, że ktoś cię skrzywdził albo potraktował niewłaściwie, i z tego powodu martwisz się lub boisz, powiedz o tym naszemu pracownikowi. Wysłucha Cię, podejmie odpowiednie działanie albo podpowie, gdzie można szukać pomocy.

W szczególności powiedz nam o tym, gdy ktoś:

- krzyczał na Ciebie, wyzywał Cię, popychał, szarpał, bił,
- straszył Cię, groził, szantażował, że zrobi Ci krzywdę,
- dotykał Cię w sposób, który powodował, że czułaś/czuleś się zawstydzona/zawstydzony, zakłopotana/zakłopotany,
- mówił Ci, że jesteś gorsza/gorszy z powodu, na przykład: Twojej płci, orientacji seksualnej, światopoglądu, przekonań, wyznania lub jego braku, pochodzenia etnicznego, rasy, narodowości, koloru skóry, stanu zdrowia, niepełnosprawności.

Masz prawo oczekiwać od innych, aby:

- komunikowali się z Tobą spokojnym tonem i z szacunkiem, wysłuchali, co masz do powiedzenia,
- wyjaśniali Ci swój punkt widzenia i oczekiwania podając argumenty, które będziesz mogła/mógł zrozumieć,
- szanowali Twoje granice cielesne, nie dotykali Cię, jeśli nie masz na to ochoty,
- akceptowali Cię bez względu na Twoją płć, orientację seksualną, światopogląd, przekonania, wyznanie lub jego brak, pochodzenie etniczne, rasę, narodowość, kolor skóry, stan zdrowia, niepełnosprawność.